UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Novissima Polyanthea, In Libros XX. Dispertita

Dominicus

Francofurti, 1613

Causa

urn:nbn:de:hbz:466:1-97211

Visual Library

Eueniant quæ non auſis ſperare.

Ouid. de art.

Caſus vbique valet ſemper tibi pendeat hamus:
Quo minime credis gurgite piſcis erit.

Sen. in Troad.

Æquore caſum tulit & procellas,
Mille qui ponto pariter carinas
Obrui videt.

Ouid. de Art. lib. 2.

Non minor eſt virtus, quam quærere parta tueri,
Caſus ineſt illic, hic erit artis opus.

Caſus & natura in bonis dominantur. *Seru. Sulp. libro 4. epiſt.*

Caſu fiunt, id eſt per putrefactionem, quorum materia à ſe ipſa moueri poteſt, at quorum non poteſt moueri à ſeipſa, impoſſibile fieri aliter quam ex ipſis. *Ariſt. 7. Metaph. c 10. tex. 40.*

Caſus dicitur illud, quod fit ex rebus, quæ ſunt propter aliquid, quando ex his fit aliud per accidens. *idem 1. Phyſic. ſup. 3. cap. 2.*

Caſus & fortuna cauſæ ſunt ſecundum accidens in iis quæ poſſunt fieri, non ſimiliter nec frequenter, & horum quæcunque fiunt alicuius, quæ propter aliquid ſunt: differunt vero: quia caſu quæ fiunt, ſimplicius fiunt, quam quæ fiunt à fortuna, quia quod fortuna, & caſu, & quod caſu eſt, non eſt à fortuna. *idem 2. Phyſ. ſup. 3. c. 2.*

... Caſus in animalibus accidit, ac inanimatis multis. *idem 2. Phyſ. ... text. 60.*

Caſu fiunt quæ ſimpliciter propter aliquid fiunt, cum eius quod ... gratia fiunt, cuius extra eſt cauſa à fortuna quæcunque cauſ... eligibilium in habentibus electionem. *idem 2. Phyſ. ſup. 3. c.*

... Caſu omnia eſſe abſurdum eſt: & figmento ſimile, & non ... quæ ſunt natura id quod ſit, vt accidit: neque id quod vbique in omnibus eſt fit à fortuna. *idem 2. de cælo ſup. 3. c. 2. text. 45.*

... ſingulos generali ſermone comprehendere facile non eſt. *... 3. c. 7.*

... aliquando ſolet & in iis, quæ à formis fiunt prædicari, ſed ... naturalibus. *Alex. Aphrod in 2. de anim. 57.* Caſus eſt, quod ... fruſtra fit. *Alex. & Euſt. in 2. poſt.* Caſus non per ſimilitudinem ... translationem, ſed peculiariter ad inanimata pertinet, & ad ... quæ ratione carent. *Thom. 2. phyſ. text. 60.* Caſus ab eo ... temere differt, ſicut finis à cauſa efficiente. *idem ibid text.*

... fiunt, quæ ſine aliqua prælectione fiunt, vt concuſſa terra ... fontes. *Amm. in l. inter. q. 79.*

... & fortuna quod fit, non oportet intrinſecam, & apertam ... exiſtentem ſequi, ſed externam & manifeſtam. *Simp. in 2. ... tex. 65.* Caſus conſideratur in iis, quæ fiunt à natura præter intentionem. *Io. Gram. in poſt. c. 11.* Caſus eſſe non poteſt in rebus quæ fiunt ab intelligentia, id eſt non artificialibus, & eligibilibus ... in ſolis naturalibus *idem ibidem.* Caſus eſt eorum quæ fiunt ... gratia: in his quæ natura, & raro eueniunt cauſa per accidens. *idem in 2. phyſ.*

... quæ fiunt non habent ordinem, nec ſunt intenta à natura. *... in 12. metaph. tex. co. 13.*

Caſus conſideratio non eſt propria philoſophiæ naturalis, *idem in ... tex. 46.*

Caſus non eſt in contingenti. *idem ibid. tex. 48.* Caſu quod non ... eſt exiſtere, non eſt notum exiſtere per intentionem. *idem ibid. ... 79.* Caſu quod fit ſemper eſt oppoſitum ei quod natura *idem ... tex. 46.* Caſus non inuenitur niſi in poſſibilibus: *idem 2. de ... tex. 44.* Caſus non eſt in cœlo, cum non ſit illic materia. *idem ... tex. 45.*

Caſus eſt aliquid de mundo, ſed eſt permixtum ordini, & neceſſi... *Alb. Mag. in pri. de cælo tract. 1. c. 2.*

Caſu quæ ſunt habent cauſam intrinſecam, vt eorum quæ ſunt à natura, eorum autem quæ ſunt à fortuna, cauſa eſt extrinſeca, vt eorum quæ ſunt à propoſito. *D Thom. in 2. phyſ. l. 10. text. 66.*

Caſus eſt natura agens præter intentionem, & non aſſimilantur agentibus quæ à caſu ſunt. *idem 1. Metaph. l 3. tex. 13.*

¶ Apophthegmata.

...ipio, quum in amicorum agris haberet exercitum, nihilominus tamen & vallum iaceret, & foſſam foderet accurate, cuidam dicenti: Quid metuimus? Reſpondit peſſimam eſſe ducis vocem, haud ... putaram. Significans in tranquilliſſimis rebus interdum ... periculum, quod nullus expectaſſet. Itaque aduerſus inopi... caſus ſuis copiis proſpexit, ne ſi quid accidiſſet, dicere cogeretur: ... putaram. *Plut.*

... *Laodice quodam* milite vulnus ſuum oſtendente, & me, inquit, ... puduit, quod quum in Samo dux veſter eſſem, catapultæ telum prope me ceciderat. Significans, hoc vulnus non illi ... factum in prælio cominus pugnanti, ſed procul. At bono ... adeo cauendum, vt ne prope quidem iaculum poſſit accedere.

¶ Similitudines.

Plutarchi. Vt pictor ille ſpumam equi, quam arte nequibat exprimere, impacta in os equi ſpongia variis imbuta coloribus, caſu expreſſit: Sic quædam caſus confecit, quæ prouidentia, curaque non poſſunt effici. *In Moral.*

Chryſoſtomi, ſicut nihil ... it ſine radice naſci: Sic nihil poteſt fieri ſine cauſa. *In c. 7. Matth ... om. 19.*

Eraſmi Roterodami ... æra Corinthia caſus fecit, & pictoribus illis equi & canis ſpumam, qua ars aſſequi non potuit, caſu expreſſit: Ita multa fort... obtingunt, quæ nullo conſilio poteris efficere. *In Sim.*

Cauſa.

¶ DEFINITIO ET ETYMOL.

CAVSA Græcè αἰτία, ας, ἡ, dicitur. Varie à Theologis, Medicis, Iuriſconſultis, Philologis hæc vox conſideratur. Et eſt aliquid, à quo aliquid dependet, vel dependebat, in eſſe, fieri vel conſeruari ſimpliciter, vel in eſſe tali, vel tanto commiſſiue, ſiue priuatiue, mediate, vel immediate, poſitiue, vel aliquid amatum, vel deſideratum, propter quod amatum vel deſiderium agens aliquid producit, *ſecundum. Ariſt. lib. 2. Phyſ.*

Cauſa eſt id, ex quo, vel per quod, vel à quo, vel propter quod aliquid fit. Vnde quatuor genera cauſarum ſcribit Ariſtot. Materialem, ex qua aliquid fit: Formalem, per quam aliquid tale fit: Efficientem, à qua aliquid fit: & finalem, cuius gratia aliquid fit.

Cauſa dicitur a καῦσις, ἡ, quod ardorem ſiue incendium ſignificat, quoniam cauſa accendimur ad aliquid agendum: vel a Chao, quia confuſa illa materia prima omnium rerum cauſa fuerit: vel à caſu, quoniam origines rerum caſu veniant.

Cauſa cauſarum, eſt ipſe rerum omnium opifex.

¶ Divisio.

Cauſa à ratione ita differt, quod cauſa eſt ipſe impulſus ad aliquid agendum. Ratio vero eſt ordo gerendorum ex cauſa venientium.

Cauſa eſt quadruplex, ſcilicet materialis, formalis, efficiens, & finalis.

¶ Poeticae Sententiae.

Ouid. lib. 1. Met.

Quippe vbi temperiem ſumſere humor quo calorque,
Concipiunt, & ab his oriuntur cuncta duobus.
Cumque ſit ignis aquæ pugnax vapor humidus omnes
Res creat: & diſcors concordia fœtibus apta eſt.

Virg. in Ætna.

Sed fruſtra certis diſponere ſingula cauſis
Tentamus.

Boetius Metro 2. l. 5.

Puro clarum lumine Phœbum.
Melliflui canit oris Homerus:
Qui tamen intima viſcera terræ
Non valet aut pelagi, radiorum
Infirma perrumpere luce.

Verg. 2. Georgicōn.

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſas.

Verg. in Aetna.

Nam quæ mortali ſpes eſt, quæ amentia maior
In Iouis errantem regno perquirere velle?

Ouid. l. 3. Faſto.

Emiſi laqueis quid agant, quæ carmina dicant,
Quæque trahant ſuperis ſedibus arte Iouem?
Scire nefas homini eſt, nobis conceſſa canentur.

Verg. in Aetna.

Sed prior hæc hominum cura eſt cognoſcere terram,
Et quæ nunc miranda tulit natura notare:
Hæc nobis magna affinis cæleſtibus aſtris.

Ibidem.

Tantum opus ante pedes tranſire & perdere ſegnes
Torquemur miſeri in paruis.

Ibidem.

Leues cruciant animos & corpora cauſas.

Propert. 4. 6.

Frangit & attollit vires in milite cauſa:
Quid niſi iuſta ſubeſt, excutit arma pudor.

Ouid 1. Remed.

Diſcite ſanari, per quem didiciſtis amare:
Vna manus vobis vulnus opemque feret.
Terra ſalutiferas herbas eademque nocentes
Nutrit: & vrticæ proxima ſæpe roſa eſt.
Vulnus Achilleo quæ quondam fecerat hoſti
Vulneris auxilium Pelias haſta tulit.

Idem 4. Pont. 4.

Nulla dies adeo eſt Auſtralibus humida nimbis,
Non intermiſſis vt fluat imber aquis:
Nec ſterilis locus vllus ita eſt, vt non ſit in illo
Miſta fere duris vtilis herba rubis.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

¶ Philoſophicae Sententiae.

Cauſæ omnes principia ſunt. *Ariſt. lib. 5. Metaphyſ. c. 10. 1. text. 1.*

Cauſæ aliæ ſunt in eſſendo & cognoſcendo ſimul: aliæ in cognoſcendo tantum. *Thom. de Vi. in poſt.*

Cauſa tria ſignificat: primo rem illam cuius eſt cauſa: ſecundo modum, quo rem illam cauſat: tertio rationem ad cauſatum. *idem ibidem.*

Cauſa diuinior eſt ea quæ magis comprehenſibilis eſt, & magis ſe extendit. *Simpl. 2. in Metaph.*

Cauſæ infinitæ non poſſunt reduci ad principium æternum. *Auerr. de gen. anim. 2. c. 3.*

Cauſa eſt medium per quod ſcimus, quod vere ſcimus. *Albert. Mag. in Metaph.*

Cauſa quanto ſuperior eſt: tanto vniuerſalior eſt. *Alex. de Alex. in prim. Metaph.*

Cauſa illa putanda eſt prima, vnde motus principium. *Ariſtot. Meteor. 1. c. 3. T. 1.*

Celeritas.

¶ APOPHTHEGMATA.

Socrates qui fructus præcoces magno emerent, eos aiebat deſperare, quod ad tempus maturitatis eſſent peruenturæ. Alioqui ſtultum eſt, & pluris & deterius emere, quum paulo poſt liceat & minoris, & melioris. Ita nuſquam non reuocabat hominum cupiditates rationis expertes, ad ſobrium iudicium. *Eraſmus lib. 3. apoph.*

Apelles pictori imperito de celeritate glorianti, & oſtenſa tabula dicenti, Hanc modo pinxi. Etiam ſi tacuiſſes, inquit Apelles, res ipſa loquitur, quod eam ex tempore ſubito pinxeris. *Eraſ. lib. 6. apoph.*

Agatharchus ſeſe iactabat de pingendi celeritate, quum Zeuxis diutius immoraretur operi. At Zeuxis reſpondit, ea quæ cito fiunt, cito perire: contra, quæ paulatim exacta cura abſoluerentur, ætatem ferre. Iuxta Valerium ita reſpondit: Diu pingo, quia pingo æternitati. Cito nata, cito pereunt: diu elaborata, ferunt ætatem. Beta cito naſcitur, buxus paulatim. *Eraſm. libro 6. apoph.*

Auguſtus Cæſar dicere ſolebat, nihil minus in perfectum ducem conuenire, quam feſtinationem ac temeritatem, crebroque illud iactabat. σπεῦδε βραδέως, ἀσφαλὴς γάρ ἐστ᾽ ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηγός. Suetonius. *Vide præterea prouerbium apud Eraſm. Feſtina lente.*

Iulius Cæſar, ea facinora quæ periculo obnoxia ſunt: & magna, gerenda eſſe dicebat: at de his non conſultandum, eo quod ad hæc perficienda plurimum habeat momenti celeritas, *Plut. in apoph.*

Idem, quum Pharnacem primo congreſſu viciſſet, amicis ſcripſit, Veni, vidi, vici: ſummam rei bene geſtæ celeritatem indicans. *Plut. in apoph.*

Reliqua vide in tit. Velocitas.

Cerebrum.

¶ PHILOSOPH. SENTENT.

CEREBRVM partium omnium corporis frigidiſſimum eſt. *lib. 2. de partib. c. 8.* Hebr. *Muach*, Medulla in oſſibus, à verbo *Moach*, Medulla plenus fuit, ſcatuit Medulla: quod proprium eſt cerebri. Græc. ἐγκέφαλος. Medulla Capitis. Hic habet ſenſus arcem, hic culmen altiſſimum, hic mentis eſt regimen. *Cicero 1. Tuſcul.*

Omnium maxime humorum corporis, ſanguine caret cerebrum: quippe quod nihil ſanguinis habeat, ſqualoreque obſitum ſit, atque horridum. *ibidem.*

Aduerſus cordis ſedem & calorem cerebrum natura molita eſt. *ibidem.*

Nec ſenſus vllius cauſam cerebrum obtinet, quod quidem expers omnino ſenſus non aliter, quam quoduis excrementum eſt. *lib. 2. de par. c. 10. & lib. 10. de hiſt. c. 10.*

Frigidum eſt cerebrum natura ſua: iſque ſanguis qui in ipſo continetur, in minutis venis ineſt: tenuis ille quidem & purus, ſed frigoris incommodis opportunus. *lib. de Senſu c. 5.*

Cerebrum humidiſſimum & maximum omnium animalium homines habent: cuius rei cauſa eſt, quod calorem etiam cordis puriſſimum obtinent. *l. 2. de Gener. animal. c. 4. & l. 2. de part. c. 14.*

Cerebrum omnibus priuatum ſanguine eſt, nec venam intra ſe vllam continet. *lib. 1. de hiſt. c. 16.*

Cerebrum capitis priorem obtinet ſitum, non modo in homine, verum in cæteris animalibus, quibus ea pars data eſt. *ibid.*

Cerebrum inter humani corporis partes principem lo[...] nere nemini dubium eſſe debet, vt ſitus oſtendit, quod [...] tiſſima corporis parte Deus opifex collocauit, quaſi in [...] arce, vt minus eſſet iniuriis obnoxium. *Reald. Columb. de re [...] lib. 8. c. 1.*

Cerebri vſus mirificus eſt, quod ſcilicet tum ſenſus, [...] principium exiſtit: abſque vſu enim cerebri homo eſſet [...] cuiuſdam motus ſenſuſque expers. Præterea ſedes eſt anim[...] præditæ. A cerebro viſus, auditus, guſtus, odoratus & loc[...] ciſcuntur. His enim actionibus quantum cerebrum vtili[...] rat, vel idiotæ ipſi norunt, *idem ibidem.*

Ceremonia.

¶ DEFINITIO ET ETYMOLOG[...]

CEREMONIAE ſunt opera exteriora ad cultum Dei [...] tia. *B. Thom. 1. Secundæ. q. 99. art. 3.*

Ceremoniæ dicuntur apud Latinos generaliter [...] ſacrificiorum: à Cerere oppido dictæ, vt placet *Valerio M[...]* à charitate.

¶ Loci Biblici.

CEREMONIAE: citra Dei timorem obſeruatæ reiiciun[...] *Verſ. 8. 9. & 51. 18. Eſaiæ 1. 11. & 66. 3. Amos 5. verſ. 21. 28. Mich. cul. 6. 7.* Ceremoniæ ſeu ritus certi in orando obſeruati [...] 22. 54. & 17. 21. & 18. 42. 2. *Paralip. 5. Verſicul. 12. 13. Matth. [...]* 39. *Marc. 14. 35. Luc. 22. 41. 1. Corinthior. 11. 4. 5. 6. 1. Tim. 2. 8.* [...] niæ vmbris ſimiles. *Coloſſ. 2. 17. Hebr. 1. 1. & 8. 5. & 10. 1.* Vmb[...] intellige dici legales ceremonias, non vt res vacuas & inanes [...] eſt corporum vmbra (erant enim vera & pro ratione ac mod[...] mentorum efficacia σημεῖα, id eſt, ſigna, ac etiam σφραγῖ[...] ſigilla in recto ipſorum vſu ſpirituali per fidem in Chriſtum [...] rum) ſed cum ipſo Chriſto exhibito comparatas, qui dici[...] vmbrarum corpus, *Coloſſ. 2. Verſic. 12.* quod illum, velut [...] pus, à quo efformatur, ſacramentaliter adumbrarent. Ce[...] legales vocantur Mortis chirographum, *Coloſ. 2. v. 14.* eo q[...] tanquam chirographo quodam ipſi noſtra manu reatum [...] aduerſum nos obſignamus. Ritus enim ceremoniales, q[...] rant non Euangelij Sacramenta, ſed legis nos arguentis [...] quid aliud erant, quam publica miſeræ hominum condi[...] feſſio, & ſolennis quædam obligatio? Circumciſio quidem [...] pata natiuam pollutionem: Ablutiones peccatorum ſord[...] mæ denique, capitalem reatum publice teſtabantur. Lex ce[...] lis vocatur ab Apoſtolo pædagogus, *Gal. 3. 24.* non quaten[...] nitur ea Chriſto, vt Chirographum mortis, ſed quatenus C[...] expectatum adumbrabat. Ceremoniæ per Chriſtum abol[...] *V. 1. 2. Epheſ. 2. 15. Coloſſ. 2. 14. Heb. 8. 13.*

¶ Similitudines.

Nazianzeni, Quamobrem pædagogorum medicorum[...] re, ex patria religione, dum aliud abrogat, aliud vero con[...] nihil priſtini ritus, quod voluptati ſit, ipſis permittit: non al[...] medici ægrotantibus facere ſolent, huc ſpectantes, vt medic[...] qui acerba, dulcore aliquo ad artis præſcriptum temperat [...] ribus animis recipiatur. *Lib. 5. de Theolog.*

Thriueri, vt condimentum non eſt neceſſarium, ſed [...] cibi comparatum, nec citra hunc confert quicquam, [...] magis: Ita neque ceremoniæ pleræque quicquam per ſe [...] cunt, ſed ab ipſis legitimis vim ſuam & alacritatem acqu[...] *apoph. fol. 44.*

Vt in gratiam faſtidientium comparata condimenta: S[...] uocandos ſegnes quædam ceremoniæ. *In apoph.*

Non ſunt abolenda tantum quæ in ſe continent mala ſ[...] & quæ ſpeciem mali exhibent. Ita & alibi ritus quidam [...] licet negligenter obeuntur, tamen homines ſua vmbra ad [...] ac meliora inuitant. *In apoph. 66.*

Vulgus inania tormenta vocat, quæ ſonum quidem ed[...] nullam vim exigunt: tales mihi videntur qui multis [...] niis ſe oſtentant, ſed diuitias & honores captant, aut qui [...] copia verborum tonant, ſed copia verorum laborant. *A[...] phtheg. 90.*

Charitas.

¶ DEFINITIO ET ETYMOL[...]

CHARITAS Græcè ἀγάπη, ης, ἡ, & ἀγαπητὸς, [...] ſeu dilectus dicitur. Et eſt rectiſſima animi aff[...]